Wat zijn voor- en nadelen van het tweejaarlijks vaststellen van thema's voor groep 1 en 2 voor het behalen van ontwikkelingsdoelen?

Beantwoord door Antien Haagsman en Yasamin Modhej (antwoordspecialisten) en Karin Hoogeveen (kennismakelaar Kennisrotonde).

22 juli 2024

KR. 2143

Kort antwoord

Of het tweejaarlijks vaststellen van thema's voor groep 1 en 2 bijdraagt aan het behalen van ontwikkelingsdoelen is niet duidelijk, omdat die werkwijze als zodanig niet is onderzocht. Wel is uit onderzoek naar effectieve werkwijzen bekend dat het werken met thema's om zorgvuldige keuzes vraagt, waarbij samenhang belangrijk is, zowel binnen als tussen de thema's. Sleutelwoorden bij de keuze voor thema's en de uitwerking ervan in inhouden en activiteiten zijn: aansluiten bij de belevingswereld, uitdagend, gevarieerd, betekenisvol en kennisrijk. Een helder overzicht van de te bereiken ontwikkelingsdoelen en leerlijnen voor de kleuters vormt het uitgangspunt bij de keuze van de thema's.

Antwoord

Thematisch werken biedt voordelen voor leerlingen en leerkrachten

De overheid heeft kerndoelen vastgesteld, op basis waarvan SLO tussendoelen heeft geformuleerd voor groep 1 en 2. Hierin staat globaal wat de leerkracht in deze groepen moet aanbieden. De school vertaalt de kerndoelen naar ontwikkelingsdoelen en leerlijnen en stelt de leerinhouden vast.

Veel scholen werken in de onderbouw met thematisch onderwijs. Dat wil zeggen dat een thema, veelal uit de belevingswereld van leerlingen, als kapstok fungeert voor een reeks van leerinhouden. Inhoudelijke concepten, ontleend aan het 'echte' leven, zoals bijvoorbeeld het klimaat of de Olympische Spelen, vormen doorgaans het uitgangspunt voor leeractiviteiten. Een dergelijke werkwijze biedt leerkrachten de mogelijkheid om kennis, woorden, vaardigheden, handelingen, strategieën, gedrag, e.d. op een geïntegreerde manier, dus vakoverstijgend, aan te bieden (Kennisrotonde, 2022). Een voordeel hiervan zou zijn dat inhoudelijke integratie van leergebieden beter past bij de complexiteit van de huidige samenleving en betekenisvoller is voor leerlingen (Kennisrotonde, 2023). Vergelijkend effectonderzoek dat uitwijst of dit inderdaad zo is, ontbreekt echter.

Wel is er wetenschappelijke kennis over effectieve werkwijzen van leerkrachten en deze is toe te passen op thematisch werken. In een eerder antwoord van de Kennisrotonde over effectieve manieren om te werken

met thema's om de ontwikkeling van kleuters te stimuleren (2022) wordt op basis daarvan uitgelegd dat de invloed van thematisch werken afhankelijk is van twee factoren:

1. Er moet sprake zijn van een coherent samenstel van met elkaar verbonden doelen, inhouden en activiteiten. Dat wil zeggen dat aan de hand van het thema uitdagende en gevarieerde doelen bereikt kunnen worden die gericht zijn op leren en ontwikkelen; dat het thema uitnodigende en kennisrijke inhouden bevat; dat het thema een mix van ontwikkelingsbevorderende activiteiten bevat die zowel vanuit het kind als de leerkracht komen.
2. De leerkracht ondersteunt en begeleidt via intentioneel pedagogisch en didactisch handelen het leren en ontwikkelen van de kleuters ('scaffolding').

Geen onderzoek gevonden naar tweejaarlijkse cyclus thematisch werken bij kleuters

Over de voor- en nadelen van het jaarlijks of eens per twee jaar vaststellen van thema's is geen onderzoek gevonden. Het is aannemelijk te veronderstellen dat het tweejaarlijks vaststellen van thema's de mogelijkheid geeft om doelen en ontwikkellijnen over een wat langere tijd te overzien, waardoor de elementen die ertoe doen bij het vaststellen van thema's en inhouden (zie hierboven) wat gemakkelijker gerealiseerd kunnen worden. Met name het aanbrengen van samenhang tussen en binnen de thema's kan dan over een langere periode plaatsvinden. Doorgaans werken scholen met ongeveer vijf à zes thema's per jaar, dus dan kunnen tien tot twaalf thema's in één keer worden vastgesteld. Een helder overzicht van de ontwikkelingsdoelen en leerlijnen dient daarbij als basis.

Daarnaast kan het tweejaarlijks vaststellen van de thema's tijd besparen. Leerkrachten hoeven dan niet elk jaar opnieuw met elkaar thema's te kiezen.

Geraadpleegde bronnen

Duijkers, D. (2003). *Betekenisvolle woordenschatontwikkeling, een kwestie van interactie, cultuur en context.* Vrije Universiteit.

Kennisrotonde. (2022). *Wat zijn effectieve manieren om te werken met thema's om de ontwikkeling van kleuters te stimuleren?* (KR.1490)

Kennisrotonde. (2023). *Welke competenties van leerkrachten dragen bij van implementatie en uitvoering van thematisch onderwijs?* (KR. 1601)

Van Oers, B., & Duijkers, D. (2012). Teaching in a play-based curriculum: Theory, practice, and evidence of developmental education for young children. *Journal of Curriculum Studies*, 45(4), 511-534.

Meer weten?

- Stichting Leerplanontwikkeling. Leerdoelgericht en thematisch onderwijs.
- Stichting Leerplanontwikkeling. Thematiseren met jonge kinderen.

Over deze vraag

Opgesteld door:	Antien Haagsman en Yasamin Modhej (antwoordspecialisten) en Karin Hoogeveen (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	Leerkracht basisschool
Onderwijssector:	Primair onderwijs
Trefwoorden:	Thematisch werken, thematisch onderwijs, leerdoelen, kleuters
Referentie:	Kennisrotonde. (2024). *Wat zijn de voor- en nadelen van het tweejaarlijks vaststellen van thema's voor groep 1 en 2 voor het behalen van doelen op het gebied van de kindontwikkeling?* (KR. 2143)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.